

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**  
**TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

**NGUYỄN THỊ THU HÀ**

**NHỮNG BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TỰ HỌC**  
**VỀ VĂN HỌC SỬ CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG**  
**Ở MIỀN NÚI PHÍA BẮC**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC**

*Thái Nguyên, năm 2011*

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**  
**TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

**NGUYỄN THỊ THU HÀ**

**NHỮNG BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TỰ HỌC  
VỀ VĂN HỌC SỬ CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG  
Ở MIỀN NÚI PHÍA BẮC**

Chuyên ngành: Lý luận và phương pháp dạy học Văn - Tiếng Việt

Mã số: 60.14.10

**LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC**

**Người hướng dẫn khoa học: TS. NGUYỄN GIA CẦU**

*Thái Nguyên, năm 2011*

## LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc tới TS. Nguyễn Gia Cầu - Người thầy đã tận tình giúp đỡ em trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Em xin trân trọng cảm ơn các thầy cô trong khoa Ngữ văn, khoa Sau đại học trường ĐHSP Thái Nguyên đã nhiệt tình giúp đỡ và động viên em trong quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Tác giả luận văn xin chân thành cảm ơn BGH trường phổ thông Vùng Cao Việt Bắc, những người thân trong gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã giúp đỡ tạo điều kiện cho tôi trong suốt thời gian qua.

Thái Nguyên , ngày 10 tháng 8 năm 2011

Tác giả

*Nguyễn Thị Thu Hà*

## **LỜI CAM ĐOAN**

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các tài liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng, các kết quả trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

**Tác giả luận văn**

**Nguyễn Thị Thu Hà**

## MỤC LỤC

	Trang
Trang bìa phụ	
Lời cảm ơn	
Lời cam đoan	
Mục lục .....	i
Danh mục viết tắt trong luận văn.....	iii
<b>PHẦN MỞ ĐẦU .....</b>	<b>1</b>
<b>PHẦN NỘI DUNG .....</b>	<b>10</b>
<b>Chương 1 MỘT SỐ CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ CƠ SỞ THỰC TIỄN CỦA</b>	
<b>VẤN ĐỀ TỰ HỌC VĂN HỌC SỬ Ở THPT .....</b>	<b>10</b>
1.1. Cơ sở lý luận .....	10
1.1.1. Lý thuyết về tự học .....	10
1.1.2. Lý thuyết dạy học các bài học về lịch sử văn học (VHS).....	25
1.2. Cơ sở thực tiễn .....	34
1.2.1. Chương trình, SGK về văn học sử ở THPT .....	34
1.2.2 Đặc điểm của học sinh THPT ở miền núi phía Bắc về việc tiếp nhận tri thức văn học sử. ....	47
<b>Chương 2 NHỮNG BIỆN PHÁP PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TỰ HỌC</b>	
<b>VỀ VĂN HỌC SỬ CHO HỌC SINH THPT Ở MIỀN NÚI PHÍA BẮC.....</b>	<b>69</b>
2.1. Biện pháp 1: Giải toả vướng mắc đầu tiên của học sinh miền núi khi tự học các bài viết về văn học sử - vướng mắc về thuật ngữ.....	69
2.1.1. Những thuật ngữ học sinh vướng mắc: “nhận định”, .....	69
2.1.2. Biện pháp giải toả: .....	70
2.1.3. Hiệu quả: .....	73
2.2. Biện pháp 2: Kích thích hứng thú tự học các bài học VHS trong SGK Ngữ Văn. ....	73

2.2.1. Hứng thú đối với các bài học về văn học sử của học sinh THPT ở miền núi phía Bắc. ....	74
2.2.2. Kích thích hứng thú tự học đối với các bài học văn học sử của học sinh THPT ở miền núi phía Bắc. ....	75
2.3. Biện pháp 3: Phát triển năng lực phát hiện và hệ thống hoá các nhận định văn học sử trong SGK. ....	77
2.3.1. Thực tế năng lực phát hiện và hệ thống hoá các nhận định văn học sử trong SGK của học sinh THPT ở miền núi phía Bắc. ....	77
2.3.2. Cách thức mà luận văn đề xuất để làm phát triển năng lực phát hiện và hệ thống hoá các nhận định về văn học sử trong SGK. ..	79
2.4. Biện pháp 4: Phát triển năng lực tái hiện và chứng minh các nhận định về văn học sử trong SGK. ....	87
2.4.1. Thực tế năng lực tái hiện và chứng minh các nhận định văn học sử của học sinh THPT ở miền núi phía Bắc. ....	87
2.4.2. Cách thức mà luận văn đề xuất để làm phát triển năng lực tái hiện (nhắc lại) và chứng minh (làm sáng tỏ) một nhận định . ....	88
<b>Chương 3 THIẾT KẾ BÀI HỌC VỀ VĂN HỌC SỬ THEO HƯỚNG CHÚ TRỌNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TỰ HỌC CHO HỌC SINH THPT Ở MIỀN NÚI PHÍA BẮC .....</b>	<b>97</b>
3.1. Thiết kế bài học văn học sử “Khái quát văn học Việt Nam từ đầu thế kỉ XX đến Cách mạng tháng Tám năm 1945 ” – SGK, Ngữ Văn 11, tập 1 (bộ chuẩn). ....	97
3.1.1. Mục tiêu bài học. ....	97
3.1.2. Định hướng dạy học. ....	97
3.1.3. Tiến trình bài học. ....	98
<b>PHẦN KẾT LUẬN. ....</b>	<b>113</b>
<b>TÀI LIỆU THAM KHẢO. ....</b>	<b>11416</b>

**DANH MỤC VIẾT TẮT TRONG LUẬN VĂN**

<b>Chữ viết đầy đủ</b>	<b>Chữ viết tắt</b>
Giáo viên	GV
Hà Nội	HN
Học sinh	HS
Nhà xuất bản giáo dục	NXBGD
Phổ thông	PT
Sách giáo khoa	SGK
Trung học phổ thông	THPT
Văn học sử	VHS

## PHẦN MỞ ĐẦU

### 1. Lý do chọn đề tài

Thế kỷ XX đã trôi qua, cả nhân loại bước vào thế kỷ mới. Một thế kỷ với những hứa hẹn mới, thách thức mới, đòi hỏi mới, khó khăn mới đang đặt ra nhiều suy nghĩ, trăn trở cho mỗi quốc gia, dân tộc và mỗi cá nhân. Đó là thế kỷ XXI, thế kỷ của “*một nền văn minh đầy sáng tạo*”, thế kỷ mà công nghệ thông tin đang đảo lộn đời sống văn hoá và vật chất của mỗi con người. Thế kỷ XXI là thế kỷ của văn minh trí tuệ, thế kỷ của sự bùng nổ thông tin và khoa học công nghệ đang diễn ra với tốc độ ngày càng nhanh và khối lượng ngày càng lớn.

Trước tình hình đó, để hội nhập với xu thế phát triển chung của thế giới, thời đại, một yêu cầu hết sức cấp bách đặt ra với nền giáo dục nước ta là: *phải liên tục đổi mới, hiện đại hoá nội dung và phương pháp dạy học. Mục đích cuối cùng là để từng cá nhân tự mình có ý thức tạo được một cuộc cách mạng học tập trong bản thân.*

Đổi mới phương pháp dạy học Ngữ Văn là một vấn đề đã và đang được quan tâm đặc biệt trong sự nghiệp đổi mới giáo dục và đào tạo ở nước ta. Phương pháp là khâu quan trọng quyết định tới sự thành công của quá trình dạy học. Xu hướng dạy học phát triển năng lực tự học về Ngữ Văn cho học sinh trung học phổ thông đang trở thành phương châm hành động của giáo viên dạy Ngữ Văn ở miền núi hiện nay.

Việc tự học Ngữ Văn ở nhà trường nói chung và tự học về văn học sử nói riêng là một vấn đề đã và đang được nhiều nhà nghiên cứu về phương pháp dạy học Ngữ Văn cũng như nhiều nhà giáo đã quan tâm.

Qua thực tế giảng dạy văn học sử ở Trường PT Vùng Cao Việt Bắc - nơi hội tụ con em dân tộc thiểu số ở các tỉnh miền núi phía Bắc, chúng tôi



nhận thấy: VHS là bài học có tính khái quát và tính trừu tượng cao nên có phần khô khan và kém hấp dẫn. Là một các bài học khó như vậy, nhưng còn những giáo viên chưa thực sự đầu tư đúng mức, chưa vận dụng lối dạy học tích cực hoá người học, chưa tìm ra biện pháp thích hợp để phát triển năng lực tự học cho học sinh theo tinh thần đổi mới phương pháp dạy học văn học sử. Vì vậy dẫn tới tình trạng học sinh thờ ơ với bài giảng, tiếp thu kiến thức một cách thụ động, khó có khả năng chủ động, sáng tạo tiếp nhận kiến thức cho riêng mình. Từ đó vô hình chung đã làm mất đi khả năng tự học, tự nghiên cứu của học sinh. Vậy, một vấn đề đặt ra là, làm thế nào để học sinh không thờ ơ với bài giảng, có hứng thú say mê tìm hiểu? Làm thế nào để học sinh rèn luyện được những thói quen tốt trong học tập?

Vì vậy, vấn đề đặt ra là phát triển năng lực tự học cho học sinh THPT ở miền núi phía Bắc là một việc làm cần thiết, sát thực, đúng với xu thế đổi mới phương pháp phù hợp với chiến lược “phát huy nội lực của người học” đáp ứng mục tiêu của giáo dục như Nghị quyết II của Ban chấp hành Trung ương khoá VIII đã ghi: “Đổi mới mạnh mẽ phương pháp giáo dục đào tạo, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện nếp tư duy sáng tạo của người học, phát triển mạnh phong trào tự học, tự đào tạo thường xuyên và rộng khắp trong toàn dân...”

Vì những lý do trên, chúng tôi đã lựa chọn đề tài: ***“Những biện pháp phát triển năng lực tự học về văn học sử cho học sinh THPT ở miền núi phía Bắc”***.

## **2. Lịch sử vấn đề**

### **2.1. Tự học trong nhà trường nói chung**

Tự học là một vấn đề được các nhà giáo dục nổi tiếng thế giới quan tâm từ rất lâu dưới các phương diện, góc độ khác nhau.

Từ những năm TCN, Xôcrát (469-339TCN) đã đưa ra quan niệm rất nổi tiếng: giáo dục phải giúp con người tự khẳng định chính mình. Vận

dụng quan điểm này vào dạy học, ông cho rằng cần phải để cho người học tự suy nghĩ, tự tìm tòi, cần giúp người tự học phát hiện thấy sai lầm của mình và tự khắc phục những sai lầm đó.

TK XVII, J.A. Cômexki (1592-1670) đã nghiên cứu vấn đề quan điểm giáo dục: “đánh thức năng lực nhạy cảm, phán đoán của người học, hay tìm ra phương pháp cho phép giáo viên giảng ít hơn, học sinh học nhiều hơn. Ông đã đề ra một số nguyên tắc dạy học nhằm phát huy tính tích cực học tập của học sinh: nguyên tắc đảm bảo tính trực quan trong dạy học, nguyên tắc đi từ cái chung đến cái riêng ...”. Ngày nay, kế thừa những thành tựu của Cômexki, lý luận dạy học đã xây dựng được một hệ thống các nguyên tắc dạy học: đảm bảo tính vững chắc của tri thức kỹ năng, kỹ xảo với tính mềm dẻo của tư duy...

Trong cuốn “Học tập hợp lý” (Cộng hòa dân chủ Đức trước đây) do R. Retzke chủ biên, các tác giả đã đề cập đến vấn đề bồi dưỡng năng lực tự nghiên cứu cho học sinh mới vào trường. Năm 1984, Nxb Thanh niên giới thiệu cuốn “Nghiên cứu học tập như thế nào” của Heber Smitman (Cộng hòa dân chủ Đức). Với cuốn sách này, tác giả đã đề cập tới nhiều vấn đề về phương pháp nghiên cứu và tự học như thế nào cho khoa học và đạt hiệu quả cao. Cuốn “Tự học như thế nào” của Rubakin, dịch giả là Nguyễn Đình Côi, xuất bản 1982 đã giúp bạn đọc biết tự học tập, nâng cao kiến thức toàn diện của mình. Cuốn “Phương pháp dạy và học hiệu quả” - Carl Rogers - một nhà giáo dục học, nhà tâm lý học người Mỹ do Cao Đình Quát dịch đã giải đáp cho học sinh câu hỏi học cái gì và học như thế nào? Câu hỏi dạy cái gì và dạy như thế nào cũng được giải đáp. Ngoài ra, còn khá nhiều cuốn sách cũng đề cập đến vấn đề tự học.

Ở nước ta, trong những năm gần đây cũng đã xuất hiện một số bài viết về tự học. Tác giả Vũ Quốc Anh có bài viết: “Tạo ra năng lực tự học